

УДК 811.162.3'373.7'373.61-116'06

Людмила КОБИЛЕЦЬКА,

магістр філології,
асистент кафедри початкової та дошкільної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Львів, Україна) lyda_pol@ukr.net

ІННОВАЦІЇ ЧЕСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЧАСОВИХ ТА ПРОСТОРОВИХ ВІДНОШЕНЬ У СУЧАСНОМУ УЗУСІ

Чеські ФО часової та просторової семантики зазнають численних трансформацій у сучасному узусі, зокрема, у статті проаналізовано такі модифікації зі зміною структури фразеологізмів, як поширення компонентного складу, заміна компонентів ФО, фразеологічну деривацію та інновації без зміни структури ФО: подвійна актуалізація, розгорнута метафора, розширення лексико-семантичної сполучуваності ФО.

Ключові слова: фразеологізм, фразеологічна інновація, трансформація, модифікація, часова та просторова семантика, контекст.

Liudmyla KOBYLETSKA,

Master of philology,
Lecturer of the Department of Primary and Pre-school Education
Ivan Franko National University of Lviv
(Lviv, Ukraine) lyda_pol@ukr.net

THE INNOVATION OF CZECH PHRASEOLOGICAL UNITS OF TEMPORAL AND SPATIAL SEMANTICS IN MODERN USE

Following the scientific views of the Polish linguist S. Bomba, the article defines phraseological innovation as any deviation from the phraseological norm treated as a body of phraseological units (PhUs) approved by competent language users and their usage rules in texts. The phraseological norm is therefore viewed as a body of PhUs approved by a given speech community (reflected in the codification sources) and a set of rules relating to the use of those units. A PhU is accepted in the article as the phraseological norm in terms of the stability of the formal structure, semantics and contextual combinability power of a given PhU. The phraseological context is considered to be a word, a word group, a sentence or a group of sentences displaying semantic unity with a given phraseological unit and realizing its meaning in a conventional or unconventional way. Non-compliance with the lexical and grammatical structure of a PhU as well as the incongruity of the external phraseological features of a PhU (i.e. connected with the context of its use) signifies a deviation from the norm.

Czech phraseological units of temporal and spatial semantics undergo numerous transformations in modern use. The article focuses in particular on the analysis of such modifications regarding the change in the structure of a PhU as the expansion of its component structure, component substitution, phraseological derivation and innovations devoid of any changes in the structure of a PhU, i.e. double actualization, expanded metaphors and the extension of the lexical and semantic combinability of PhUs.

The expansion of PhU component structure we consider such changes in the structure of PhU, when within it there are words that enter into semantic and grammatical links with the components, rather than PhU in general.

Among the phraseological innovations with the component substitution, we distinguish two groups based on the presence or absence of a semantic link between the traditional component and the substitution: the usual component and substitute belong to one semantic field; between the usual component and substitute there is no semantic affinity, they combine only on the basis of figurative phraseological meaning.

The most productive among the above-mentioned types of transformations for this PhUs group is the extension of the lexical and semantic combinability of PhUs, associated with the transformation of PhU as a result of the expansion of its lexical compatibility, which causes a change in the traditional meaning of the PhU, without thereby violating its lexical and grammatical composition.

Key words: phraseological unit, phraseological innovation, transformation, modification, temporal and spatial semantics, context.

Постановка проблеми. Чеські ФО на позначення часових та просторових відношень зазнають численних перетворень у сучасному узусі. Нам невідомі жодні дослідження з цієї пробле-

матики, тому цей аспект став об'єктом нашого дослідження, адже подана тема залучає значну частину фразеологічного матеріалу, який потребує детального опрацювання.

Аналіз досліджень. Польський дослідник С. Бомба під фразеологічною інновацією розуміє будь-яке відхилення від фразеологічної норми як сукупності апробованих освіченими користувачами фразеологізмів і правил їх реалізації в текстах (Bařa, 1989:46). Нетрадиційне фразеологічне вживання в текстах різних стилів і жанрів має також інші найменування цього явища: трансформація ФО (Хороз, 2008); фразеологічна модифікація (Пташник, 2003); фразеологічна трансформація (Біловус, 2009) тощо.

Термін «фразеологічна інновація» – нейтральний, об'єктивний і максимально широкий підхід до зіставлення реалізованої в тексті одиниці із взірцем, який охоплює усі (свідомі і несвідомі) порушення фразеологічної норми. Польські мовознавці, які послуговуються терміном «фразеологічна інновація» (Bařa, 1989; Dziamska-Lenart, 2004; Liberek, 1998; Lica, 2001), дотримуються змішаного фразео-текстоцентричного підходу до дослідження фразеологічних перетворень у текстах. Він передбачає опис усіх випадків відхилення ФО від фразеологічної норми. Натомість східнослов'янські мовознавці, які використовують інші терміни (про які згадувалось вище), зазвичай обирають текстоцентричний підхід: зводять об'єкт дослідження до ФО з яскраво вираженими функціями трансформації.

Мета статті – проаналізувати особливості інновацій чеських фразеологізмів локативної та темпоральної семантики у сучасному узусі. Добір досліджуваного матеріалу здійснено з чеського фразеологічного словника (Slovník české frazeologie a idiomatiky, 2009). Ілюстративний матеріал було зібрано з письмових текстів Чеського національного корпусу.

Виклад основного матеріалу. Під фразеологічною нормою розуміємо сукупність апробованих мовною спільнотою ФО (відображену в джерелах кодифікації) і перелік правил уживання цих одиниць. До фразеологічної норми зараховуємо стабільність форми, семантики і відповідність контекстного оточення ФО. Фразеологічним контекстом вважаємо слово, словосполучення, речення або групу речень, що семантично пов'язані з ужитим фразеологізмом і реалізують його значення у традиційний або нетрадиційний спосіб. Недотримання лексичної і граматичної структури ФО, а також зовнішньофразеологічних (пов'язаних з контекстом уживання) параметрів фразеологізму свідчить про порушення норми.

У мовознавстві розрізняють різні підходи до опису прийомів перетворення ФО. Найбільш поширеним є поділ фразеологічних перетворень

на дві групи: інновації зі зміною структури і без зміни структури ФО.

Інновації зі зміною структури фразеологізмів

До інновацій зі зміною структури належать конкретні прийоми перетворення нормативних ФО, а саме: заміна, додавання, скорочення компонентів ФО, контамінація (схрещування або накладання двох/кількох ФО), фразеологічний натяк, фразеологічна деривація, морфологічні і синтаксичні перетворення тощо.

Аналіз контекстологічних досліджень чеських ФО з часовою семантикою дозволив виокремити такі фразеологічні перетворення:

– поширення компонентного складу ФО.

Поширенням компонентного складу ФО ми вважаємо такі зміни структури фразеологізму, коли в його межах з'являються слова, що вступають у семантичні і граматичні зв'язки з компонентами, а не фразеологізмом загалом. До прикладу, ФО *být/bejt v rozkvětu* зі значенням «бути молодим і сильним» у контексті поширюється іншими компонентами (наприклад, *Mladá žena v rozkvětu svých sil? Někdo říkal, že je nemocná*) (Magazín Víkend DNES, 2013); (Напр. *Říkal mi, jak je pro něho těžké pochopit, proč musela moje paní zemřít v rozkvětu života, zatímco on, nemocný, marně čeká na smrt*) (Mornštajnová, 2013); (наприклад, *Corvus i Constantia nesměli na slunce od dětství a dokonce ještě v rozkvětu mládí byli bledí a špinaví od kouře svíček a olejových lamp*) (Právo, 2010). ФО *ostrov/oáza klidu* поширюється іншими компонентами *ostrov klidu a pohody* (наприклад, *Zahraniční podnikatelé a finančníci považují Česko za „ostrov klidu a pohody“, který čeká růžovější budoucnost než třeba Francii nebo Rakousko!*) (Setterfieldová, 2007)); *ostrov klidu a blaženosti* (наприклад, *Uchránit ale tento ostrov klidu a blaženosti od vnějších vlivů je nutné*) (Sterling B., 2000))

– заміна компонента (компонентів) фразеологізму.

У цьому підпункті ми розглядаємо фразеологічні інновації, суть яких полягає в заміні одного або декількох (але не всіх) компонентів нормативного фразеологізму. Терміни «заміна» і «субституція» розглядаємо як синонімічні, а на позначення компонента, уведеного до складу ФО замість традиційного, використовуємо терміни «субститут», «компонент-замінник» («замінник»). Серед чеських ФО на позначення часових відношень ми виокремили такий вид заміни, як заміна компонента ФО субституттом-конкретизатором, що пов'язана з бажанням конкретизувати, уточнити ситуацію, яку називає фразеологізм, дати додаткову характеристику денотата на вимогу контексту або й без-

посередньо назвати його. Семантична структура стійкого словосполучення при цьому поповнюється оказіональними уточнювальними денотативними семами. Архисема залишається незмінною. Серед фразеологічних інновацій із заміною компонента субститутом-конкретизатором виділяємо дві групи з огляду на наявність чи відсутність семантичного зв'язку між традиційним компонентом і корелятом: узуальний компонент і субститут належать до одного семантичного поля. У чеській мові функціонує ФО *jít/postupovat krok za krokem* з семантикою «щось робити поступово, повільно, систематично». У контексті замість *jít/postupovat* вживається субститут *blížít se* (наприклад, ***Krok za krokem se blížíme*** k pásu zeleného vzrostlého porostu u potoka) (Mornštajnová, 2013). ФО ***krok za krokem se blížíme*** реалізує денотатему: «повільно рухатися, наближатися до чогось». Також замість нормативних компонентів *jít/postupovat* вживається компонент-замінник *směřovat* (наприклад, *Přeji si, aby se nám ve vládě podařilo **krok za krokem směřovat** k cíli udělat Slovensko lepším místem pro život*) (Parlamentní listy, 2010). ФО реалізує денотатему: «робити щось систематично, цілеспрямовано». Між лексичними значеннями субститутів-конкретизаторів і традиційних відповідників немає семантичної спорідненості, вони зближуються лише на основі переносних, фразеологічних значень. Так, у нормативній ФО *patřit do starého haraburdi/ železa* із семантикою «віковий період старості» (наприклад, *Navíc pevně doufám, že v šedesáti ještě nebudu **patřit do starého železa** a nepověším se v tomto věku svým dětem na krk*) компонент *patřit* замінюється субститутами *házet, poslat, hodit* (наприклад, *Ale byli jsme vůbec rádi, že jsme získali medaili. Tehdy nás už všichni **házeli do starého železa** a všude jsme slýchali, že bychom do Kanady ani neměli jezdit a dát prostor mladším*) (Brassey, 2009); (наприклад, *Jeanie udivilo, že má chuť setkat se s tímем lidí, kteří ho tak brzy **poslali do starého železa**, on na tom ale trval*) (Hayes, 2014); (наприклад, *Všichni ostatní vydavatelé, pro které kdy Lloyd na volné noze pracoval, ho **hodili do starého železa***) (Bilík, 2013). У наведених контекстах ФО *házet do starého železa, poslat do starého železa, hodit do starého železa* реалізують денотатему «нерезультативний», «непридатний до чогось».

– фразеологічна деривація.

Деривацією у фразеології називають процес творення нових ФО на базі наявних у фонді як спосіб поповнення фразеологічного складу мови, а також процес творення оказіональних індивідуально-авторських ФО, що відрізняються від нормативних певними формальними чи семантичними озна-

ками, але є елементами не фразеології як фонду, а елементами тексту (сфера фразеології мови і фразеології тексту, термін «фразеологічна деривація») (Bařa, 2009; Lewicki, 1996). Використовуючи концепцію мовознавця А. М. Левицького, який під фразеологічною деривацією розуміє «сукупність зв'язків між фразеологізмами, що мають спільне мотивувальне значення і частково спільний лексичний склад» (Lewicki, 1996: 11). Дослідник виділяє **синтаксичну фразеологічну деривацію**, суть якої – у зв'язку між ФО з тим самим значенням, але різними синтаксичними функціями, і **семантичну фразеологічну деривацію**, яка поєднує ФО, що відрізняються певним семантичним параметром, але мають однакові синтаксичні функції.

У ході контекстологічних досліджень чеських ФО з темпоральною семантикою виявлено перетворення, які ми зараховуємо до **синтаксичної фразеологічної деривації**: У чеській мові замість нормативної ФО *ušít/ šít něco horkou jehlou* з семантикою «робити щось швидко і недосконало» вживається фразеологічний дериват *šít horkou hehlou* у контексті: *Na mnoha budovách je vidět, že byly **“šít horkou jehlou”*** (Mallo, 2013) (наприклад, *Takový plán mohl vymyslet jen Karl. Naivní, **šít horkou jehlou** a úžasně hloupý*) (Jakubowski, 2013). Нормативний фразеологізм *stát (už) nad hrobem* з семантикою «бути дуже старим, близьким до смерті» замінюється дериватом ***stařec nad hrobem*** (наприклад, *Já, **stařec nad hrobem** jsem měl před filmovými kamerami vyšetřovat Sophii Lorenovou, zírat jí do úst a přikládat k jejímu bujnému poprsí stetoskop*) (Mornštajnová, 2013)).

Інновації без зміни структури фразеологізмів

У межах групи фразеологічних інновацій без зміни структури ФО прийнято досліджувати такі перетворення фразеологізму, за яких його значення під впливом словесного оточення зазнає більш чи менш відчутних змін, тоді як форма залишається незмінною. До таких перетворень належать, зокрема, такі: подвійна актуалізація, розгорнута метафора, розширення лексико-семантичної сполучуваності фразеологізму.

Подвійна актуалізація. Під подвійною актуалізацією розуміють «таке перетворення фразеологізму, що спричиняє несподіване двояке сприйняття його і як стійкого нерозкладного вислову, і як вільного словосполучення, та використовуються в художньому мовленні, публіцистиці, розмовному мовленні з різною стилістичною метою, передусім для створення комічного ефекту» (Приходько, 2008: 35).

Подвійна актуалізація можлива за умови наявності у лексичному оточенні ФО слів-актуаліза-

торів метафоричного і прямого значення словосполучення. Лінгвісти стверджують, що прийом подвійної актуалізації передбачає розкладення на пряме і переносне значення не лише самої ФО, а усього контексту (Приходько, 2008: 41–42).

Так, наприклад, прийом подвійної актуалізації ФО *za pět minut dvanáct* з семантикою «вчасно» використано у контексті (наприклад, „*Řekl bych, že jsme se k němu dostali za pět minut dvanáct. Říkal, že usínal, znamená to, že tu začal docházet vzduch, “poznámenal Škrábek*) (Právo, 2010). ФО *na minutu* з семантикою «ненадовго, на короткий проміжок часу» вжито в прямому і переносному значеннях у наступному контексті (наприклад, *Přála si, aby se k ní otec vrátil jen na minutu, na jednu jedinou mizernou minutu, aby mu mohla říct, jak hrozně se jí po něm pořád stýská a jak moc ho má ráda*) (Mornštajnová, 2013).

Розгорнута метафора – найменш досліджений тип фразеологічних інновацій з усіх, що згадані вище. Це таке контекстне перетворення ФО, за якому відбувається розбудова фразеологічного образу стійкого словосполучення шляхом уведення в максимальний контекст його окремих компонентів або тематично близьких слів не в прямому (як у разі подвійної актуалізації) значенні, а в переносному, детермінованому семантикою ФО, сенсі. Такий інноваційний прийом додатково метафоризує контекст, актуалізує, відроджує затертий фразеологічний образ, уточнює, коригує або доповнює його.

У чеській мові є нормативна ФО *udělat to / něco trapem* «зробити щось швидко, миттєво». Розгорнута метафора простежується у наступному контексті (наприклад, *Vykřikl na fiakristu: “Zavezte mě, ale trapem, do nejbližšího květinářství!”*) (Brassey, 2009)). Компонент *trapem* вжито замість усього фразеологізму зі значенням «рухатися швидко». Наведемо інший приклад. У чеській мові є нормативна ФО *mít staré / starý kosti* з семантикою «бути старим і немічним». У нижчеподаному контексті живаються лише компоненти *staré kosti* (наприклад, *Nosil volnou tuniku ze šedého sukna a široké kalhoty volně sahající až k botám z vepřovice. Za chladnějších dnů si oblékal i plášť ze silné vlny, protože, jak se od něj Sancha kdysi dozvěděla, staré kosti už pocítují chlad hrobu!*) (Dahl, 2013)). Вищевказана ФО у наведеному контексті реалізує денотамему: «бути старим, близьким до смерті».

Розширення лексико-семантичної сполучуваності фразеологізму

Означений вид інновацій пов'язаний з перетворенням фразеологізму внаслідок розширення

його лексичної сполучуваності, що спричиняє зміну традиційного значення ФО, не порушуючи водночас її лексико-граматичного складу (Ваба, 1989). Ступінь семантичного зрушення тут може бути різний: від збільшення абстрактного елемента у значенні ФО до появи додаткових смислових і стилістичних відтінків аж до розвитку нового значення і перетворення фразеологізму в полісемічний. Особливо відчутні семантичні зсуви внаслідок зміни лексичної сполучуваності тих фразеологізмів, які мають обов'язкове лексичне оточення, коли значення ФО просто неможливо розглядати поза зв'язками зі структурно необхідними елементами, що її супроводжують. У таких випадках можна говорити про схеми сполучуваності фразеологізму як об'єкт уваги фразеологічної норми мови.

Це найбільш продуктивний вид інновацій, характерних для фразеологізмів темпоральної семантики. Контекстологічні дослідження довели, що семантичні зсуви характерні для ФО, які вербалізують усі темпоральні субконцепти. Наприклад, нормативна ФО *černý pátek* з семантикою «нещаслива п'ятниця» у контексті також реалізує значення «день великих знижок у магазинах» (наприклад, *Odstartoval ji takzvaný černý pátek, den, kdy obchody otevírají nezvykle brzy a nabízejí obrovské slevy*) (Hospodářské noviny, 2014). ФО *posvátná chvíle* з семантикою «урочистий момент» реалізує також денотатему «післяпразничний час» (*Má vážné problémy se zažíváním a toto je pro něj posvátná chvíle*) (Mallo, 2013)).

У чеській мові нормативна ФО *tváří v tvář něčemu* з семантикою «дуже близько» у нижчеподаному контексті (наприклад, *Číst (...) je vždycky toto: je tu cosi přítomného, cosi napsaného, solidní, materiální předmět, který nepodléhá změnám, a prostřednictvím této věci se ocitáme tváří v tvář něčemu jinému, co není přítomno, něčemu, co patří nehmotnému, neviditelnému světu*) (Ajvaz, 2006)) реалізує значення «бути подібним до чогось, мати спільність з чимось».

Висновки. Підсумовуючи, варто зазначити, що у сучасному узусі фразеологізми на позначення часових та просторових відношень зазнають численних перетворень, серед яких найпродуктивнішими є поширення компонентного складу; заміна компонентів фразеологізмів; фразеологічна деривація; подвійна актуалізація; розгорнута метафора; розширення лексико-семантичної сполучуваності фразеологізмів.

Перспективними вважаємо подальші дослідження чеських ФО на позначення часових та просторових відношень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біловус Г. Г. Індивідуально-авторські семантичні перетворення фразеологізмів у текстах повістей Тараса Шевченка Вісник Львів. ун-ту. Серія філологічна. Львів, 2009. Вип. 46. Ч. 1. С. 245–251.
2. Приходько В. К. Фразеологическая стилистика. Преобразования фразеологизмов в речи. Хабаровск: Изд-во ДВГГУ, 2008. 283 с.
3. Пташник С. Б. Структурно-семантичні особливості фразеологічних модифікацій та їхні функції в німецькому газетному тексті: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». Львів, 2003. 18 с.
4. Сербенська О. А. Трансформація фразеологічних одиниць у мові газети. Вісник Львівського університету. Серія «Журналістика». Львів, 1978. Вип. 10. С. 72–77.
5. Хороз Н. С. Трансформації фразеологізмів у текстах сучасних хорватських газет: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.03 «Слов'янські мови» / Хороз Наталія Степанівна. К.: вид. Інституту мовознавства ім. О. О. Потебня, 2008. 18 с.
6. Ajvaz M. Příběh znaků a prázdna. Brno: Druhé město, 2006. URL: <https://www.korpus.cz/>.
7. Bąba S. Derywacja frazeologiczna jako jeden ze sposobów pomnażania frazeologii współczesnej polszczyzny. *Frazeologia polska. Studia i szkice* / red. P. Fliciński i K. Skibski. Poznań: Wyd-wo „Poznańskie Studia Polonistyczne”, 2009. S.181–192.
8. Bąba S. Innowacje frazeologiczne współczesnej polszczyzny / Stanisław Bąba. Poznań: Wyd-wo Naukowe Un-tu im. Adama Mickiewicza, 1989. 215 s.
9. Bilík P. Československá kinematografie 50. a 60. let (mimo „novou vlnu“) Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. URL: <https://www.korpus.cz/>.
10. Brassey R. McCaughrean G. Británie. Překlad: Nemejovský, Jan. Praha: Baronet, 2009. URL: <https://www.korpus.cz/>.
11. Dahl A. Evropské blues. Překlad: Kaprová, Linda. Praha: Mladá fronta, 2013. URL: <https://www.korpus.cz/>.
12. Dziamska-Lenart G. Innowacje frazeologiczne w powojennej felietonistyce polskiej. Poznań: Wyd-wo „Poznańskie Studia Polonistyczne”, 2004. 151 s.
13. Hayes S. Odvlečená. Překlad: Nuhlíčková, Ivana. Praha: Ikar, 2014. URL: <https://www.korpus.cz/>.
14. *Hospodářské noviny*, 28. 11. 2014. URL: <https://www.korpus.cz/>.
15. Jakubowski, M. Světové krimipovídky. Překlad: Kobělka, Jiří – Míček, Dalibor-Pernicová, Hana. Ostrava: Domino, 2013. URL: <https://www.korpus.cz/>.
16. Lewicki, A. M. Relacyjna siatka derywacyjna jako czynnik onomazjologicznego opisu frazeologicznego. *Problemy Frazeologii Europejskiej I* / pod red. A.M. Lewickiego. Warszawa: Energia, 1996. S. 9–14.
17. Liberek J. Innowacje frazeologiczne w powojennej fraszce polskiej. Poznań: Wyd-wo WiS, 1998. 218 s.
18. Lica A. Innowacja rozwijająca w proziej funkcje (na podstawie twórczości Wacława Berenta). *Problemy Frazeologii Europejskiej IV*. Lublin: Norbertinum, 2001. S. 19–23.
19. *Magazín Víkend DNES*, č. 11, 2013. URL: <https://www.korpus.cz/>.
20. Mallo E. Jehla v kupce sena. Překlad: Dembická, Simoneta. Brno: Host, 2013. URL: <https://www.korpus.cz/>.
21. Mornštajnová A. Slepá mapa. Brno: Host, 2013. URL: <https://www.korpus.cz/>.
22. *Parlamentní listy*, č. 9, 2010. URL: <https://www.korpus.cz/>.
23. *Právo*, 15. 7. 2010. URL: <https://www.korpus.cz/>.
24. *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. 1. Přírovnání. 2. Výrazy neslovesné. 3. Výrazy slovesné. 4. Výrazy větné / hlavní redakce František Čermák; autorský kolektiv František Čermák ... [et al.]. Praha: Leda, 2009.
25. Sterling B. Zrcadlovky. Překlad: Tschorn, Robert (et al.). Plzeň: Laser, 2000. URL: <https://www.korpus.cz/>.

REFERENCES

1. Bilovus Gh.Gh. (2009) Individualjno-avtorsjki semantychni peretvorennja frazeologhizmiv u tekstakh pol. Bilovus Gh.Gh. (2009) Individualjno-avtorsjki semantychni peretvorennja frazeologhizmiv u tekstakh povistej Tarasa Shevchenka [Individually-authored semantic transformations of phraseologisms in the texts of Taras Shevchenko's stories]. *Visnyk of the Lviv University. Series philological*, vol. 46, no.1, pp. 245–251.
2. Prykhodjko V. K. (2008) Frazeologhycheskaja stylstyka. Preobrazovanya frazeologhyzmov v rechy [Phraseological stylistics. Transformations of phraseological units in speech]. *Habarovsk: publication of Far Eastern State Humanitarian University (in Russian)*.
3. Ptashnyk S. B. (2003) Strukturno-semantychni osoblyvosti frazeologhichnykh modyfikacij ta jikhni funkcciji v nimec'komu ghazetnomu teksti [Structural-semantic peculiarities of phraseological modifications and their functions in the German newspaper text]. *Lviv: publication of Lviv Ivan Franko National University (in Ukrainian)*.
4. Serbensjka O. A. (1978) Transformacija frazeologhichnykh odynycj u movi ghazety [Transformations of phraseological units in the language of the newspaper]. *Visnyk of the Lviv University. A series of journalism*, vol. 10, pp. 72–77.
5. Khoroz N. S. (2008) Transformaciji frazeologhizmiv u tekstakh suchasnykh khorvatsjkykh ghazet [Transformations of phraseological units in the texts of Croatian modern newspapers]. *Kyiv: publication of O. O. Potebnya Institute of Linguistics (in Ukrainian)*.
6. Ajvaz M. Příběh znaků a prázdna. Brno: Druhé město, 2006. URL: <https://www.korpus.cz/>.
7. Bąba S. Derywacja frazeologiczna jako jeden ze sposobów pomnażania frazeologii współczesnej polszczyzny. *Frazeologia polska. Studia i szkice* / red. P. Fliciński i K. Skibski. Poznań: Wyd-wo „Poznańskie Studia Polonistyczne”, 2009. S. 181–192.

8. Bąba S. Innowacje frazeologiczne współczesnej polszczyzny Poznań: Wyd-wo Naukowe Un-tu im. Adama Mickiewicza, 1989. 215 s.
9. Bilík P. Československá kinematografie 50. a 60. let (mimo „novou vlnu“) Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. URL: <https://www.korpus.cz/>.
10. Brassey R. McCaughrean G. Británie. Překlad: Nemejovský, Jan. Praha: Baronet, 2009. URL: <https://www.korpus.cz/>.
11. Dahl A. Evropské blues. Překlad: Kaprová, Linda. Praha: Mladá fronta, 2013. URL: <https://www.korpus.cz/>.
12. Dziamska-Lenart G. Innowacje frazeologiczne w powojennej felietonistyce polskiej / Gabriela Dziamska-Lenart. Poznań: Wyd-wo „Poznańskie Studia Polonistyczne”, 2004. 151 s.
13. Hayes S. Odvlečená. Překlad: Nuhličková, Ivana. Praha: Ikar, 2014. URL: <https://www.korpus.cz/>.
14. Hospodářské noviny, 28. 11. 2014. URL: <https://www.korpus.cz/>.
15. Jakubowski M. Světové krimipovídky. Překlad: Kobělka, Jiří - Míček, Dalibor- Pernicová, Hana. Ostrava: Domino, 2013. URL: <https://www.korpus.cz/>.
16. Lewicki A.M. Relacyjna siatka derywacyjna jako czynnik onomazjologicznego opisu frazeologicznego. Problemy Frazeologii Europejskiej I / pod red. A.M. Lewickiego. Warszawa: Energia, 1996. S. 9–14.
17. Liberek J. Innowacje frazeologiczne w powojennej fraszce polskiej / Jarosław Liberek. Poznań: Wyd-wo WiS, 1998. 218 s.
18. Lica A. Innowacja rozwijająca w proziejzej funkcje (na podstawie twórczości Waclawa Berenta). Problemy Frazeologii Europejskiej IV. Lublin: Norbertinum, 2001. S. 19–23.
19. Magazín Víkend DNES, č. 11, 2013. URL: <https://www.korpus.cz/>.
20. Mallo E. Jehla v kupce sena. Překlad: Dembická, Simoneta. Brno: Host, 2013. URL: <https://www.korpus.cz/>.
21. Mornštajnová A. Slepá mapa. Brno: Host, 2013. URL: <https://www.korpus.cz/>.
22. Parlamentní listy, č. 9, 2010. URL: <https://www.korpus.cz/>.
23. Právo, 15. 7. 2010. URL: <https://www.korpus.cz/>.
24. Slovník české frazeologie a idiomatiky. 1. Přírovnání. 2. Výrazy neslovesné. 3. Výrazy slovesné. 4. Výrazy větné / hlavní redakce František Čermák; autorský kolektiv František Čermák ... [et al.]. Praha: Leda, 2009.
25. Sterling B. Zrcadlovky. Překlad: Tschorn, Robert (et al.). Plzeň: Laser, 2000. URL: <https://www.korpus.cz/>.